

Katedra občanské výchovy a filosofie

Test k přijímacím zkouškám 2020 – navazující magisterské studium, typ ONBJ

1. „Vše, co vůbec jest, je nějaké konkrétno, a tudíž v sobě samém rozdílné a protikladné. Konečnost věcí pak záleží v tom, že jejich bezprostřední jsoucno neodpovídá tomu, čím jsou o sobě. Tak např. v anorganické přírodě je kyselina o sobě zároveň i zásadou, to znamená, její bytí spočívá jen v tom, že se vztahuje k svému jinému. Ani kyselina tudíž nesetrvává klidně v protikladu, nýbrž tíhne k tomu klást se jako to, čím je o sobě. Co vůbec hýbe světem, je rozpor; a proto je směšné tvrdit, že rozpor nelze myslet. Nejbližším výsledkem protikladnosti kladené jako rozpor je důvod, který v sobě obsahuje jak identitu, tak i rozdíl jako překonané a degradované na pouhé ideální momenty.“

(Hegel: *Malá logika*)

Která charakteristika nejlépe odpovídá citované Hegelově myšlence?

- a) konkrétně myšlené věci se neukazují v jejich rozpornosti
- b) konkrétně myšlené věci se ukazují v jejich rozpornosti**
- c) konkrétně myšlené věci nejsou rozporné

2. „Protože však z myšlenkových pochodů, kterými poznáváme pravdu, jedněmi se vždy postihuje pravda, druhé však vedou také k omylu, jako například mínění a rozvažování, kdežto vědění a rozum vždycky souhlasí s pravdou; a poněvadž žádný jiný druh vědění není jistější než rozum a poněvadž počátky jsou známější než závěry důkazů, a přitom každé vědění se děje pomocí dokazování, tedy vědění nemůže mít za předmět počátky, poněvadž pak nic nemůže být pravdivější nad vědění než rozum, máme pro počátky rozum. To vyplývá z této úvahy a také z toho, že počátkem důkazu není důkaz a tak ani vědění počátkem vědění. Jestliže tedy kromě vědeckého poznání není žádný další druh pravdivého vědění krom rozumu, je počátkem všeho vědění rozum. A bude počátkem počátku, zatímco veškeré vědění se bude podobně vztahovat ke všem věcem.“

(Aristoteles: *Druhé analytiky*)

Podle Aristotela

- a) rozum se může mýlit
- b) rozum se nemůže mýlit**
- c) rozum je možné dokázat

3. „Úcta ke vzdělanosti je asi nejpozitivnějším dědictvím kultury, která v tomto směru byla ovlivněna konfucianstvím v teorii i v praxi. V rodinách převládá tradiční úcta k vzdělanosti a

k učitelům. Rodiče vedou děti k úctě a lásce k učitelům. To platí i pro rodiny žijící u nás. Naše třídní by nemělo uvést do rozpaků, když jim rodiče žáka či žákyně přinesou dárek. To je běžný projev úcty k učiteli. Nemělo by také překvapit, že rodina pozve učitele na hostinu při některé rodinné oslavě. K tomuto tradičnímu vztahu ke vzdělání v našich poměrech přistupuje ještě touha rodičů i přání samotných dětí, aby se děti vypracovaly na lepší a důstojnější místa ve společnosti. Studijními výsledky svých potomků se rodiče velmi pyšní.“

V textu se hovoří o přístupu ke vzdělání v tradici

- a) romské,
- b) vietnamské,**
- c) ukrajinské.

4. „Technika však co do své podstaty není ustrojena k tomu, aby se ptala po svých předpokladech. Rozvíjí se objektivně jako komplexní rozvoj instrumentality pro ovládání světa člověkem. Lidské účely, uspokojování potřeb, jsou hybným momentem technického pokroku. Rozvoj bytostných sil patří k jejímu konstitutivnímu, základnímu určení. Výroba sama se může udržovat jen dalším sebezdokonalováním. Zastavit tento proces je utopií a protihumánním požadavkem. Problém je jinde: je v návratu k zapomenutému původnímu smyslu ‚techné‘.“

(Jaroslava Pešková: *Já, člověk*)

Který z následujících výroků nejlépe odpovídá myšlence vyslovené v textu?

- a) technika je ve svých důsledcích antihumánní
- b) je třeba provést anamnesis podstaty techniky**
- c) komplexního rozvoje instrumentality nelze dosáhnout pomocí techniky

5. I když evropská věda nehledala pravdu toliko ve světě geometrickém, ale též (a vlastně především) ve světě reálném, byla pro ni v antice zušlechtěná geometrie vzorem hodným následování. V ní se totiž člověk dotýkal pravdy v její nejjasnější, to je do krajnosti vyostřené podobě – a tuto podobu tehdy geometrie pravdě přisoudila. Od té doby byla ostrost spojována s pravdou a stala se téměř příznakem opravdovosti vědy hledající pravdu během celého jejího putování evropskými dějinami.

Ostrostí ovšem nerozumíme toliko ostrost břitvy, ale chápeme ji v širokém významu toho slova jako do krajnosti vyhraněnou určitost, určenost, přesnost, zřetelnost, břitkost, nebo někdy i odpornost a podobně. Reálným světem rozumíme jisté doplnění a prodloužení světa poznávaného tělesnými smysly. Rozhodování o povaze tohoto doplnění a o tom, kam až toto prodloužení vede, však není předem jasně a nezpochybnitelně určeno tímto reálným světem.

(Petr Vopěnka, *Meditace o základech vědy*)

Které z následujících tvrzení by bylo v rozporu s předchozím výkladem?

- a) Ve středověkém scholastickém myšlení byla ostrost spojována s pravdou.
- b) Teprve novověká evropská věda začala spojovat ostrost s pravdou.**

c) V reálném světě antická geometrie pravdu nehledala.

6. „Nacionalismus je tudíž podvojným jevem či spíše interakcí dvou jevů, z nichž každý pomáhá utvářet ten druhý. Skládá se z *občanského náboženství* pro moderní, územně centralizovaný stát a ze způsobu přístupu k sociálním změnám, které, jak se zdá, ohrožují a narušují určité aspekty komplexu sociálních vztahů. První složka je odrazem konkrétní historické situace, jež byla příznačná pro Evropu od doby francouzské revoluce a pro většinu neevropského světa ve 20. století: je odrazem kombinace hospodářského rozvoje, především kapitalistického (zda je to nutnou podmínkou, není zatím jasné), a masové účasti mobilizovaného obyvatelstva v politice. Je možné, že se blížíme konci tohoto období, přinejmenším proto, že středně velký, svrchovaný *národní stát*, jak se zdá, ztrácí svou roli nezbytného či optimálního rámce ekonomického rozvoje. Druhá složka se v zásadě neomezuje na nějaké konkrétní historické období či společnost, přestože plných rysů *nacionalismu*, jak ho známe, nabyla pouze ve specifické historické éře po roce 1789, což by se v jiném uspořádání pravděpodobně nestalo.“ *Eric Hobsbawm*.

Autor v textu neříká, že:

- a) se možná blíží doba oslabení role národních států.
- b) **nacionalismus je postavený pouze na hospodářském rozvoji.**
- c) nacionalismus je v zásadě občanským náboženstvím a přístupem k sociální změně.

7. Má-li mít nějaký poznatek objektivní realitu, tj. má-li se vztahovat k nějakému předmětu a jeho prostřednictvím získat význam a smysl, musí být možné, aby byl předmět nějakým způsobem *dán*. Bez toho jsou pojmy prázdné a člověk pomocí nich sice myslel, ale ve skutečnosti tímto myšlením nic nepoznal a pouze si hrál s představami. Dát si nějaký předmět, pokud to nemá být míněno opět jen zprostředkovaně, nýbrž má-li být bezprostředně znázorněn v názoru, neznamená nic jiného než vztáhnout jeho představu ke zkušenosti (ať už je skutečná, nebo i jen možná). Dokonce i prostor a čas, jakkoli čisté jsou tyto pojmy od všeho empirického a jakkoli jisté také je, že jsou v mysli představovány plně a priori, by přesto neměly objektivní platnost, smysl a význam, kdyby jejich nutné použití nebylo ukázáno na předmětech zkušenosti. Jejich představa je dokonce pouhým schématem, které se vždy vztahuje k reproduktivní obrazotvornosti, jež vyvolává předměty zkušenosti, bez nichž by prostor a čas neměly žádný význam; a tak se to má se všemi pojmy bez rozdílu.

(I. Kant, *Kritika čistého rozumu*)

Co je podmínkou toho, aby poznatky měly objektivní realitu?

- a) **Vztažení představy poznávaného předmětu ke zkušenosti.**
- b) Vztažení poznávaného předmětu k představivosti.
- c) Uplatnění apriorních kategorií prostoru a času.

8. „Je však nějaký podvodník, nejvyšš mocný a nejvyšš chytrý, který mne úmyslně a neustále klame. Nepochybně tedy také existuji já, jestliže mne klame. A třeba mne klame, pokud může, přece nikdy nezpůsobí, abych nebyl nic, pokud si budu myslet, že jsem něco. A tak uvážím-li vše dostatečně, ba víc než dostatečně, musím nakonec stanovit, že kdykoli pronáším nebo svým duchem chápu větu: "Já jsem, já existuji", je vždy nutně pravdivá.

Ještě však dosti nechápu, kdo jsem onen já, kterýž nutně jsem. A dále je třeba mít se na pozoru, abych snad nerozumně nepřijal něco jiného místo sebe a abych tak nechybil také v tom poznání, o kterém tvrdím, že je ze všeho nejjistější a nejzřejmější. Proto znova budu uvažovat, zač jsem se kdysi pokládal, dříve než jsem přišel na tyto myšlenky. Z toho potom odstraním vše, co z určitých důvodů mohlo být sebemeně oslabeno, takže nakonec zůstane prostě jen to, co je jisté a neotřesitelné. Zač jsem se tedy dříve pokládal? Ovšemže za člověka. Ale co je člověk? Rozumný živočich? Ne, to neřeknu, poněvadž později by bylo nutno zkoumat, co je živočich a co znamená být rozumný, a tak z jedné otázky bych se dostal k několika těžším.“

Descartes nám ve druhé úvaze *Meditací* sděluje, že východiskem sebepoznání „já“:

- a) je má existence,
- b) je moje myšlení,**
- c) je, že jsem rozumný živočich.

9. Z jakého dokumentu je následující text?

„Poněvadž mě osud můj volá a černá smrt se již vznáší před mým zrakem, chci vám označit a vaší věrnosti doporučit toho, kdo má po mně zemi řídit. Vám jest známo, že náš knížecí rod zčásti neplodností, zčásti předčasnými úmrtími byl ztenčen až na mne jediného. Nyní však, jak sami vidíte, dal mi Bůh pět synů, ale nezdá se mi užitečné rozdělit mezi ně zemi českou, protože každé království samo proti sobě rozdělené pustne. Avšak od stvoření světa a od počátku římského panství a až na naše časy bratrská láska bývala vzácná, jak o tom svědčí nezvratné důkazy: Kain a Abel, Romulus a Remus a moji předkové Boleslav a svatý Václav; a hledíme-li k tomu, co učinili vždy dva bratři, uhodnete, co by učinilo pět bratří? A čím je vidím schopnějšími a mocnějšími, tím horší věc tuším v prorockém duchu. Ach, jak se vždy strachuje mysl rodičů o nejistý osud synů! Jest tedy předem pečovati o to, aby po mém skonání nevznikl mezi nimi nějaký spor o to, kdo má dostati panství nad zemí. A proto vás pro Boha prosím a zapřísahám přísahou vaší věrnosti, aby mezi mými syny nebo vnuky vždy nejstarší držel nejvyšší moc a stolec v knížectví a aby všichni jeho bratří nebo ti, kteří pocházejí z knížecího rodu, byli pod jeho panstvím. Věřte mi, nebude-li jediný vládce spravovati toto knížectví, vám předním hrozí ztráta hrdla a veliká škoda lidu.“

- a) Ustanovení Břetislava I. o zavedení seniorátu.**
- b) Nařízení Přemysla Otakara I. o uspořádání nástupnictví po jeho smrti.
- c) Poslední vůle Karla IV. o rozdělení moci v českém státě.

10. „Nelze podporovat osoby, které dosahují vyššího vzdělání na úkor těch, kteří nestudují. Dokud vláda řídí instituce vyššího vzdělání, tak by ty měly požadovat po studentech školné, které bude odpovídat plným nákladům na vzdělávací a jiné služby, které jsou jim poskytovány.“

(Milton Friedman: *Svoboda volby*)

Uvedený výrok pronesl obhájce

- a) teorie mezního užitku
- b) keynesiánské ekonomické teorie
- c) **liberální ekonomické teorie**